

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

ในตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

Participation in the Operation of Tamarind Farmers Group Member

in Sathan Subdistrict, Na Noi District, Nan Province

ณัฐพร สุขคำปา (Nuttaporn Sukkumpa)¹ นารีรัตน์ สีระสาร (Nareerut Seerasarn)²เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม (2) สภาพการดำเนินงานของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามในพื้นที่ตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 259 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโรยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 ราย ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดอันดับ ผลการศึกษาพบว่า (1) เกษตรกรเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 57.73 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เฉลี่ย 1.99 ปี ได้รับการฝึกอบรมด้านการถ่ายทอดความรู้วิชาการ เฉลี่ย 2.22 ครั้ง/ปี มีรายได้รวมของครัวเรือน เฉลี่ย 20,379.11 บาท/ปี มีรายจ่ายรวมของครัวเรือน เฉลี่ย 15,232.91 บาท/ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.07 ราย (2) สภาพการดำเนินงานของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ในด้านของกลุ่ม/สมาชิก กรรมการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ด้านการวางแผนพัฒนาและด้านการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งเป็นจุดเด่นของกลุ่ม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4) สมาชิกส่วนใหญ่มีปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผน ทำให้การผลิตสินค้าที่ไม่สม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดหาวิทยากรในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ในการวางแผนพัฒนาและเพื่อให้มีสินค้าส่งออกสู่ตลาดสม่ำเสมอ

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การดำเนินงาน กลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกมะขาม

¹ นักศึกษาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nuttaporn.jainoi@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แผนกวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nareerut.see@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ แผนกวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agasuben@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions of Tamarind farmers group, (2) operating conditions of the Tamarind farmers group, (3) participation in operation of Tamarind farmers group, and (4) problems and recommendations on participation in operation of tamarind farmers group. The population consisted of 259 farmers in Sa-than Sub-district, Nanoi District of Nan Province who registered with the Department of Agricultural Extension in the production year of 2021. The 158 sample size was based on Taro Yamane formula with the error value of 0.05. Structured interviews were used for data collection. Statistics used were frequency, mean percentage, minimum, maximum, standard deviation and ranking. The results indicated the following: (1) Most of the farmers were male with average of age 57.73 years and finished from primary school, collaborative farming member. The average of members group was 1.99 years, average of received training in the transfer of academic knowledge was 2.22 times/year. The total household income is 20,379.11 baht/Year. The total household expenditure averaged 15,232.91 baht/Year. The average labors were 2.07 person. (2) Operating conditions of the Tamarind Farmers Group for the group/member, the director at a high level. (3) Participation in the operation of Tamarind farmers group were development planning and group operations at a high level. (4) Most of the members was problems in planning the development of the group due to lack of knowledge and understanding of planning causing production discontinuous. Recommendations would be coordinated with relevant agencies to provide speakers to transfer knowledge of products exported to the market regularly.

Keywords: Participation, Operations, Farmer group, Tamarind farmers

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

กรมส่งเสริมการเกษตรมีภารกิจที่สำคัญในด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่ม เพื่อร่วมกันพัฒนาความรู้ความสามารถทางการเกษตรที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามในตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน เป็นไปในรูปแบบรายเดี่ยว มีการรวมกลุ่มกันน้อยมาก ต่างคนต่างทำของตัวเอง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในด้านการตลาด การจัดจำหน่ายที่มีการแข่งขันกันสูง เกษตรกรจึงได้มีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น อีกทั้งนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองการจำหน่ายสินค้ากับพ่อค้าคนกลาง โดยมีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามในตำบลสถาน อำเภอนาน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการรวมกลุ่มกันจำหน่ายสามารถร่วมกันดำเนินงานภายในกลุ่มได้ แต่การรวมกลุ่มของเกษตรกรก็มีปัญหาเสมอ ทำให้ไม่ได้มีการนำเอาความรู้การดำเนินงานของกลุ่มไปพัฒนาหรือต่อยอดกลุ่มให้มีศักยภาพต่อไป

สำนักงานเกษตรอำเภอนาน้อย ได้นำนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่เข้ามาส่งเสริมในพื้นที่อำเภอนาน้อย เพื่อเป็นแนวทางในการรวมกลุ่มและสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม เพื่อที่จะให้มะขามของอำเภอนาน้อยมีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ตามคำขวัญของอำเภอนาน้อย ในฐานะนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ได้วางแนวทางการดำเนินงานในรูปแบบเกษตรแปลงใหญ่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่ม มีการวางแผนกลุ่ม รวมจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม สร้าง กฎ กติกา ระเบียบ ข้อตกลงกลุ่มและการระดมทุนหุ้นร่วมกัน อีกทั้งมีการเข้าร่วมฝึกอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้กับสำนักงานเกษตรอำเภอนาน้อย ที่ได้นำเอานโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรเข้ามาให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกร มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการดูแลรักษาแปลงมะขามเพื่อให้ได้มาตรฐาน เพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้ในแปลงของตนเอง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาน้อย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด การบรรจุภัณฑ์ และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งเกษตรกรผู้ปลูกมะขามในพื้นที่ตำบลสถาน อำเภอนาน้อยมีการรวมกลุ่ม จัดตั้งเป็นแปลงใหญ่มะขามบ้านน้ำลาด หมู่ที่ 6 ตำบลสถาน ในปี พ.ศ.2562 เป็นที่แรก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) ทำให้มีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามในพื้นที่ที่มีความต้องการจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่มะขามอีกหลายกลุ่ม เพื่อเพิ่มการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น มะขามแช่อิ่ม มะขามคลุก ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของกลุ่มในด้านต่างๆ ได้แก่การผลิต การแปรรูป การจำหน่าย การบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนพัฒนากลุ่ม การรับผลประโยชน์ การประเมินผล การรับความรู้ ตลอดจนความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามในตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน มีทั้งกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ สาเหตุอาจเนื่องมาจาก สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม ตลอดจนการส่งเสริมของหน่วยงานรัฐที่ไม่ถูกต้องก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามบางกลุ่มเข้าสู่ความอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งและล่มสลายของกลุ่มในที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีความสำคัญในการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามในตำบลสถาน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน เพื่อนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเกษตรกร ในการจัดตั้งแปลงใหญ่ หรือกลุ่มวิสาหกิจอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

- 1) สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม
- 2) สภาพการดำเนินงานของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม
- 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม
- 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะขามที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในพื้นที่ตำบลสถาน อำเภอนาน้อย ในปีพ.ศ.2563 และเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม จำนวน 259 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด แบ่งได้ 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ใช้ช่วงคะแนน $4.21 - 5.00 =$ มากที่สุด คะแนน $3.41 - 4.20 =$ มาก คะแนน $2.61 - 3.40 =$ ปานกลาง คะแนน $1.81 - 2.60 =$ น้อย และคะแนน $1.00 - 1.80 =$ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 56.3 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 57.73 ปี ร้อยละ 63.9 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 81.6 เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ ร้อยละ 67.7 มีตำแหน่งอื่นๆ (สมาชิก กรรมการ อสม. อสม.) มีระยะเวลาที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เฉลี่ย 1.99 ปี ร้อยละ 76.6 ได้รับการฝึกอบรมด้านการถ่ายทอดความรู้วิชาการ ร้อยละ 80.4 ได้รับการฝึกอบรมจากสำนักงานเกษตรอำเภอ โดยได้รับจำนวนการอบรมเฉลี่ย 2.22 ครั้ง/ปี

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้รวมของครัวเรือน เฉลี่ย 20,379.11 บาท/ปี มีรายจ่ายรวมของครัวเรือน เฉลี่ย 15,232.91 บาท/ปี ร้อยละ 89.9 ใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.07 ราย มีแรงงานจ้าง เฉลี่ย 1.94 ราย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2. สภาพการดำเนินงานของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

2.1 ด้านการร่วมกลุ่ม/สมาชิก พบว่า ในภาพรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีการดำเนินงานด้านการร่วมกลุ่ม/สมาชิก ในระดับมากที่สุด โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ (1) สมาชิกให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม และแสดงความคิดเห็น (2) สมาชิกพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงของกลุ่มและสมัครเป็นสมาชิกด้วยความเต็มใจ (3) สมาชิกที่ร่วมกลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจและเห็นชอบในหลักการของกลุ่ม (4) การร่วมกลุ่มของเกษตรกรที่สมัครใจพร้อมจะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับ

2.2 ด้านกรรมการ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีการดำเนินงานด้านกรรมการใน ระดับมากที่สุด โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ (1) มีการจัดให้สมาชิกเข้ามาประชุมและร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกัน (2) มีการจัดให้สมาชิกเข้ามาวางแผนการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน (3) มีการดำเนินการร่างกฎระเบียบและข้อตกลงของกลุ่ม (4) มีการจัดให้บริการแก่สมาชิกในด้านต่างๆ และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ

2.3 ด้านกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีการดำเนินงานด้านกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับ ในระดับมากที่สุด โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) มีการจัดทำกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษร (2) กรรมการและสมาชิกร่วมกันร่างกฎระเบียบข้อบังคับ ตามลำดับ และเกษตรกรมีส่วนร่วม ในประเด็นกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับ ในระดับ มาก 1 ประเด็น คือ (1) มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่าง กรรมการและสมาชิก และเกษตรกรมีส่วนร่วมในประเด็นกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับ ในระดับ ปานกลาง 1 ประเด็น คือ (1) มีการกำหนดสาระสำคัญเป็นหมวดหมู่

2.4 ด้านกองทุน พบว่า ในภาพรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีการดำเนินงานด้านกองทุน ในระดับปานกลาง โดยมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ (1) มีการระดมทุนหุ้นของสมาชิก เพื่อใช้เป็นทุนตั้งต้น และเกษตรกรมีส่วนร่วมในประเด็นกองทุน ในระดับ น้อย 3 ประเด็น คือ (1) การได้รับทุนจากภาครัฐ/เอกชน (2) การจัดกิจกรรมขายสินค้า เพื่อระดมทุนเข้ากลุ่ม และ (3) การกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุน ตามลำดับแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมระดับสภาพการดำเนินงานของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

n = 158

การดำเนินงานของกลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. การร่วมกลุ่ม/สมาชิก	4.53	0.765	มากที่สุด	1
2. กรรมการ	4.42	0.621	มากที่สุด	2
3. กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับ	3.95	0.963	มาก	3
4. กองทุน	2.88	1.487	ปานกลาง	4
ค่าเฉลี่ย	3.95	0.959	มาก	

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

3.1 ด้านการวางแผนพัฒนากลุ่ม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ด้านการวางแผนพัฒนาในระดับมาก โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับ มาก 6 ประเด็น คือ (1) การวางแผนพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ (2) การวางแผนด้านการตลาด (3) การวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนา (4) การวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ (5) การวางแผนการผลิตสินค้าและบริการ (6) และการวางแผนการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถของสมาชิก ตามลำดับ และเกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาในระดับน้อย 1 ประเด็น คือ การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของกลุ่ม

3.2 ด้านการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ด้านการดำเนินงานของกลุ่มในระดับมาก โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับ มากที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) การเข้าร่วมประชุมของกลุ่ม (2) การเข้ารับฝึกอบรม ดูงาน จากหน่วยงานต่างๆ ตามลำดับ เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มในระดับ มาก 4 ประเด็น คือ (1) การแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจแก้ปัญหาของกลุ่มที่เกิดขึ้น (2) การร่วมพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการของกลุ่ม (3) การผลิตสินค้า/บริการให้แก่กลุ่ม (4) การโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า/บริการของกลุ่ม ตามลำดับ และเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม ในระดับ ปานกลาง 2 ประเด็น คือ (1) การร่วมจำหน่ายสินค้า/บริการของกลุ่ม (2) การร่วมลงทุนหรือลงทุนในการทำธุรกิจของกลุ่ม

3.3 ด้านการรับผลประโยชน์ของกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ด้านการรับผลประโยชน์ของกลุ่มในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับ มาก 2 ประเด็น คือ (1) การได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพความเป็นอยู่ (2) การมีเพื่อนเพิ่มขึ้นจากการดำเนินการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามลำดับและเกษตรกรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของกลุ่ม ในระดับ ปานกลาง 1 ประเด็น คือ (1) การได้รับการยอมรับจากชุมชนในการร่วมดำเนินงานกลุ่ม และเกษตรกรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของกลุ่ม ในระดับ น้อย 3 ประเด็น คือ (1) การได้รับผลกำไร/เงินปันผลจากการร่วมดำเนินงานกลุ่ม (2) การได้รับสวัสดิการจากการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร (3) การมีรายได้เพิ่มจากการร่วมดำเนินงานกลุ่ม ตามลำดับ

3.4 ด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม ในระดับน้อย โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับ ปานกลาง 5 ประเด็น คือ (1) การติดตามประเมินผลคุณภาพสินค้า/บริการของกลุ่ม (2) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มในภาพรวม (3) การติดตามการดำเนินงานด้านการตลาดของกลุ่ม (4) การติดตามการดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณของกลุ่ม (5) การติดตามประเมินผลการบริหารหรือการทำงานของคณะกรรมการกลุ่ม ตามลำดับ

3.5 ด้านผลจากการมีส่วนร่วม พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ด้านผลจากการมีส่วนร่วม ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับ มาก 1 ประเด็น คือ การได้มีรูปภาพเพิ่มขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการเป็นสมาชิกกลุ่ม เกษตรกรมีผลจากการมีส่วนร่วม ในระดับ ปานกลาง 1 ประเด็น คือ การได้รับการยอมรับจากชุมชนในการร่วมดำเนินงานกลุ่ม และเกษตรกรมีผลจากการมีส่วนร่วม ในระดับ น้อย 1 ประเด็น คือ การมีรายได้เพิ่มจากการร่วมดำเนินงานของกลุ่ม ตามลำดับ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 สรุปภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

n = 158

การมีส่วนร่วมของกลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. การวางแผนพัฒนากลุ่ม	3.75	0.902	มาก	1
2. การดำเนินงานของกลุ่ม	3.73	1.074	มาก	2
3. การรับผลประโยชน์ของกลุ่ม	2.98	1.393	ปานกลาง	4
4. การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน	2.45	1.597	น้อย	5
5. ผลจากการมีส่วนร่วม	3.14	1.230	ปานกลาง	3
ค่าเฉลี่ย	3.21	1.239	ปานกลาง	

4. ปัญหา

4.1 ปัญหาด้านการวางแผนพัฒนากลุ่ม ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาด้านการวางแผนพัฒนากลุ่ม ในระดับน้อย โดยเกษตรกรมีปัญหาในระดับ ปานกลาง 1 ประเด็น คือ สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผน และเกษตรกรมีปัญหาด้านการวางแผนพัฒนากลุ่ม ในระดับ น้อย 2 ประเด็น คือ (1) ขาดความร่วมมือในการวางแผนจากสมาชิก (2) ไม่มีการวัดผลสำเร็จของแผนพัฒนา ตามลำดับ

4.2 ปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการดำเนินงานกลุ่มในระดับน้อย โดยเกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การผลิตสินค้า/บริการไม่สม่ำเสมอ และเกษตรกรมีปัญหาด้านการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่ม ในระดับ น้อย 7 ประเด็น คือ (1) ขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า/บริการ (3) สมาชิกไม่ได้รับการฝึกอบรม ดูงาน (3) การจำหน่ายสินค้า/บริการไม่สม่ำเสมอ (4) ขาดการพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการ (5) สมาชิกไม่เข้าร่วมประชุม (6) ขาดการร่วมแก้ไขปัญหาภายในกลุ่ม และ (7) สมาชิกไม่ร่วมลงทุนหรือลงหุ้นในการทำธุรกิจของกลุ่ม ตามลำดับ

4.3 ปัญหาการรับผลประโยชน์จากกลุ่ม ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการรับผลประโยชน์จากกลุ่มในระดับน้อย โดยเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย 3 ประเด็น คือ (1) ไม่ได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพ (2) ไม่ได้รับสวัสดิการจากการเป็นสมาชิก (3) ไม่ได้รับผลกำไร/เงินปันผล ตามลำดับ

4.4 ปัญหาการติดตามประเมินผล ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาการติดตามประเมินผลในระดับน้อย โดยเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย 3 ประเด็น คือ (1) ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามประเมินผล (2) การติดตามประเมินผลไม่ครอบคลุมทุกด้าน และ (3) การไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 3

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 สรุปภาพรวมระดับปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

n = 158

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านการวางแผนพัฒนากลุ่ม	2.58	1.548	ปัญหาน้อย	1
2. ด้านการดำเนินงานกลุ่ม	2.42	1.522	ปัญหาน้อย	2
3. ด้านการรับผลประโยชน์จากกลุ่ม	2.32	1.562	ปัญหาน้อย	3
4. ด้านการติดตามประเมินผล	2.27	1.584	ปัญหาน้อย	4
ค่าเฉลี่ย	2.40	1.554	ปัญหาน้อย	

5. ข้อเสนอแนะ

พบว่าเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม ในด้านการวางแผนพัฒนากลุ่ม ร้อยละ 31.1 ด้านการดำเนินงานของกลุ่ม ร้อยละ 17.7 ด้านการรับผลประโยชน์จากกลุ่ม ร้อยละ 17.7 ด้านการประเมินผลกลุ่ม ร้อยละ 19.6 และด้านอื่นๆ ร้อยละ 13.9 ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม

n = 158

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการดำเนินงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.ด้านการวางแผนพัฒนากลุ่ม		
-ควรมีการจัดทำแผนโครงการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	49	31.1
2.ด้านการดำเนินงานของกลุ่ม		
-ควรให้มีการจัดประชุมอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ	28	17.7
3.ด้านการรับผลประโยชน์จากกลุ่ม		
-มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าทุกช่วงฤดูการผลิต ให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและเพิ่มมูลค่าสินค้า ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น	28	17.7
4.ด้านการประเมินผลกลุ่ม		
-ควรจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้	31	19.6

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 4 (ต่อ)

n = 158

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการดำเนินงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5.ด้านอื่นๆ		
-ควรเพิ่มช่องทางการรับรู้เช่น ช่องทางออนไลน์ (Line,Facebook,Youtube) การจัดทำแผ่นพับ อินโฟกราฟฟิก	22	13.9
-ต้องการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนากลุ่มในเรื่องการผลิต การแปรรูป การตลาด		
-ต้องการฝึกอบรมในเรื่องการขายออนไลน์ การสร้างเพจ Facebook		

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมะขาม ร้อยละ 56.3 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 57.73ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ มีตำแหน่งทางสังคมส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มกรรมการกลุ่ม ออม. อสม. มีระยะเวลาที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เฉลี่ย 1.99 ปี ทำให้มีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมน้อย ได้รับการฝึกอบรมด้านการถ่ายทอดความรู้วิชาการ จากสำนักงานเกษตรอำเภอ แต่ได้รับการอบรม เฉลี่ย 2.22 ครั้ง/ปี ทำให้การได้รับความรู้และพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ มีจำนวนครั้งในการอบรมน้อย สอดคล้องกับการวิจัยของ วีระวิทย์ ปถวินิธิ (2556,น. 78) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 55.52 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ ศุภชัย ใจยอด (2555,น.86) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ส่วนใหญ่แล้วมีอายุเฉลี่ย 44.58 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา ความถี่ในการติดต่อเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรเฉลี่ย 1.38 ครั้ง ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในช่วงเฉลี่ย 8.43 ปี ประสบการณ์ฝึกอบรมด้านการเกษตรเฉลี่ย 3.13 ครั้งต่อปี การรับข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้รวมของครัวเรือน เฉลี่ย 20,379.11 บาท/ปี มีรายได้เฉพาะการทำการเกษตร เฉลี่ย 60,528.48 บาท/ปี มีรายจ่ายรวมของครัวเรือน เฉลี่ย 15,232.91 บาท/ปี มีรายจ่ายเฉพาะการทำการเกษตรเฉลี่ย 25,987.34 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แหล่งเงินทุนของตัวเอง มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.07 ราย มีแรงงานจ้าง เฉลี่ย 1.94 ราย แตกต่างจากงานวิจัยของ สุรแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ (2548,บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการแปรรูปกระท้อนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า อาชีพหลักจากการทำสวนไม้ รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 5,533.33 บาท รายจ่ายต่อเดือนเฉลี่ย 4,361.33 บาท และแตกต่างจากงานวิจัยของ ศุภชัย ใจยอด (2555,น.86) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า รายได้ครัวเรือนส่วน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ใหญ่ มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 5,095.68 บาท/เดือน มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 3,989.33 บาท/เดือน มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 2,480.48 บาท/เดือน สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนมากมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 3.83 ไร่ ส่วนใหญ่แล้วเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.12 คน แรงงานชายเฉลี่ย 1.24 คนต่อครัวเรือน แรงงานหญิง 1.18 คนต่อครัวเรือน

2. สภาพการดำเนินงานของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

2.1 ด้านการรวมกลุ่ม/สมาชิก พบว่า สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีการดำเนินงานด้านการรวมกลุ่ม/สมาชิกภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะประเด็นสมาชิกให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น ทำให้ทุกคนได้รับรู้เรื่องราวในการประชุม พร้อมเสนอแนะ และสรุปประเด็นได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคภูมิ จงปัทนา (2550,น.67-69) ศึกษาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า คณะกรรมการกลุ่มมีการจัดประชุมเป็นประจำและเข้าประชุมทุกครั้ง

2.2 ด้านกรรมการ พบว่า สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีการดำเนินงานด้านกรรมการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะประเด็นมีการจัดให้สมาชิกเข้ามาประชุมและร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน สมาชิกได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานกลุ่มร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคภูมิ จงปัทนา (2550,น.67-69) ศึกษาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า คณะกรรมการกลุ่มมีการจัดประชุมเป็นประจำและเข้าประชุมทุกครั้ง

2.3 ด้านกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับ พบว่า สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีการดำเนินงานด้าน กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นการจัดทำกฎ ระเบียบข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษร กรรมการและสมาชิกร่วมกันร่างกฎระเบียบข้อบังคับร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิพย์ ชัยพรม (2558,บทคัดย่อ) ศึกษากระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลหอด อำเภอสว่าง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดทำร่าง กฎ กติกาของกลุ่มความคิดเห็นของกันและกัน เป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

2.4 ด้านกองทุน พบว่า สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีการดำเนินงานด้านกองทุนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นมีการระดมทุนหุ้นของสมาชิก เพื่อใช้เป็นทุนตั้งต้น ซึ่งมีคณะกรรมการและสมาชิกได้ช่วยกันบริหารจัดการเงินทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคภูมิ จงปัทนา (2550,น.67-69) ศึกษาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มๆ ละ 5 คน จากจำนวน 15 กลุ่ม ส่วนมากเกิดจากระดมหุ้นของสมาชิก ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ สมบัติ สิงขรและคณะ (2551,น.73) ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองด้วยการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเหมืองกวัก หมู่ 5 ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มมีลักษณะของการจัดตั้งมากกว่าการก่อตั้ง เนื่องจากการรวมกลุ่มกัน เพื่อขอกู้เงินเป็นวัตถุประสงค์หลัก ทำให้ไม่เกิดการรวมกลุ่มกันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างแท้จริง

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

3.1 ด้านการวางแผนพัฒนา พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการวางแผนพัฒนาภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นการวางแผนพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ เกษตรกรมีการวางแผนร่วมกันเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระวิทย์ ปถวินิธิ (2556,น.78-79) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการของกลุ่มอยู่ในระดับมาก

3.2 ด้านการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการดำเนินงานของกลุ่มภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นการเข้าร่วมประชุมของกลุ่ม ซึ่งเกษตรกรสามารถแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนากลุ่ม ได้รับรู้เรื่องราวในการประชุม พร้อมเสนอแนะ และสรุปประเด็นได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย ไชยอด (2555,น.87) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานกลุ่มอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.49) ซึ่งได้ร่วมประชุมรับทราบปัญหา/ความต้องการของกลุ่มและสร้างความร่วมมือในการทำงาน

3.3 ด้านการรับผลประโยชน์ของกลุ่ม พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการรับผลประโยชน์ของกลุ่มภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นการได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพความเป็นอยู่ ทำให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาอาชีพไปใช้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย ไชยอด (2555,น.87) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานกลุ่มอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.49) ซึ่งได้ร่วมรับความรู้วิชาการ/ข้อเสนอแนะการเขียนโครงการ การเข้าร่วมการเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนากลุ่ม

3.4 ด้านการติดตามประเมินผล พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการติดตามประเมินผลภาพรวมอยู่ใน ระดับน้อย โดยเฉพาะประเด็นการติดตามประเมินผลคุณภาพสินค้า/บริการของกลุ่มเกษตรกรยังขาดการประเมินผลในด้านคุณภาพสินค้า/บริการ ทำให้สินค้าที่ผลิตยังขาดมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระวิทย์ ปรวิณิ (2556,น.78-79) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการของกลุ่ม การควบคุมตรวจสอบการดำเนินธุรกิจกลุ่ม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.5 ด้านผลจากการมีส่วนร่วม กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านผลจากการมีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นได้มีรูปภาพเพิ่มขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ วีระวิทย์ ปรวิณิ (2556,น.78-79) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า มีเพื่อนเพิ่มจากการเป็นสมาชิก อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขาม มีระดับปัญหาที่สำคัญในประเด็นดังนี้ สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผนพัฒนากลุ่ม การผลิตสินค้า/บริการไม่สม่ำเสมอ ไม่ได้รับสวัสดิการจากการเป็นสมาชิกและขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่เสนอแนะให้มีการจัดทำแผนโครงการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้มีการจัดประชุมอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ การตรวจสอบคุณภาพสินค้าทุกช่วงฤดูการผลิต ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ควรจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ และควรเพิ่มช่องทางการรับรู้ เช่นช่องทางออนไลน์ (Line,Facebook,Youtube) การจัดทำแผ่นพับ อินโฟกราฟ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

พิกัด ต้องการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาในกลุ่มในเรื่องการผลิต การแปรรูป การตลาด ต้องการฝึกอบรมในเรื่อง การขายออนไลน์ การสร้างเพจ Facebook

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากข้อค้นพบการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรแนะนำให้คณะกรรมการมีการติดตามประเมินผลการทำงานของกลุ่ม และการประสานงานในกลุ่มมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความสามัคคีกัน

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรนำประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อนำมาวิเคราะห์และวางแผนในการหาแนวทางแก้ไขการดำเนินงานของกลุ่มร่วมกัน

1.2 ด้านกลุ่มเกษตรกร

1) ควรให้มีการจัดการอบรม เรื่องการจัดทำแผนให้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้ดำเนินงานของกลุ่มได้พัฒนาและมีศักยภาพของกลุ่มต่อไป

2) ควรแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่ม ในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มและผู้บริโภค อีกทั้งกลุ่มยังมีการเพิ่มมูลค่าสินค้าและก่อให้เกิดการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

3) ควรมีการจัดงานเลี้ยงสิ้นปี พร้อมแจกของขวัญหรือเงินปันผลให้กับสมาชิก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่สมาชิกกลุ่มต่อไป

1.3 ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) กรมส่งเสริมการเกษตร ควรให้ความสำคัญในเรื่องจัดทำแผนส่งเสริมการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร มีการเยี่ยมเยียนกลุ่ม อีกทั้งจัดกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนเอกสารวิชาการและงบประมาณในการศึกษาดูงาน เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเกิดการพัฒนาศักยภาพทั้งคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม

2) ควรมีการบูรณาการหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ที่พร้อมสนับสนุนพัฒนาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีมาช่วยพัฒนากลุ่มให้มีความรู้ในเรื่องการตลาด การขายออนไลน์และเทคโนโลยีการผลิตให้มีคุณภาพมาตรฐาน

2. ควรศึกษาเรื่องการถอดบทเรียนกลุ่มเกษตรกรต้นแบบ ใช้เป็นแนวทางให้แก่กลุ่มเกษตรกรอื่นๆ ในการนำไปพัฒนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2564).รายงานสรุปผลการยื่น สวช.01.สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2564.

จาก http://smce.doe.go.th/smce1/report/select_report_doc.php.

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม2564.

จาก <https://cofarm.doe.go.th/>.

รายงานทะเบียนเกษตรกร.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2564.

จาก http://farmer.doe.go.th/farmer/report_all

แนวทางการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร.สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 มกราคม 2564.

จาก <http://www.farmdev.doe.go.th/farmers-group.html>

ภาคภูมิ จงปัดนา (2550).การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา.(วิทยานิพนธ์

ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

รุ่งทิพย์ ชัยพรหม (2558).กระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลฮอด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่.รัฐ

ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่,เชียงใหม่

วีระวิทย์ ปลวินิกิ (2556).การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ศุภชัย ใจยอด (2555 : 86).การมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมือง

แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน.(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สุรแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ (2548).การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการแปรรูปกระท้อนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

,นนทบุรี.

สมบัติ สิงฆราชและคณะ (2551).การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองด้วยการจัดการ

ความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเหมืองกวัก หมู่ 5 ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

องค์การบริหารส่วนตำบลสถาน (2564).แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2564.

จาก http://www.sathannanoi.go.th/data_2526